

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Згода Юлія Анатоліївна КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ШАХРАЙСЬКИХ СХЕМ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.	708
Кухарук Ігор Миколайович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯК СКЛАДОВОЇ АДВОКАТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ .	710
Ляховецький Сергій Олександрович ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ПРИЧИН СМЕРТІ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВБИВСТВ, ЗАМАСКОВАНИХ ПІД САМОГУБСТВО	712
Макогін Ірина Володимирівна ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ПІДОЗРЮВАНОГО ЯК ВАЖЛИВА СЛІДЧА (РОЗШУКОВА) ДІЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВБИВСТВ З НЕОБЕРЕЖНОСТІ	715
Мунтяну Юліан Іванович ОКРЕМІ ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.	718
Мурашко Анастасія Сергіївна «ПРОФІЛЮВАННЯ» ТА «МОДЕЛЮВАННЯ» ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.	720
Паламарчук Олексій Олександрович ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК ВЧИНЕННЯ КРАДІЖОК ОРГАНІЗОВАНИМ ЗЛОЧИННИМ УГРУПУВАННЯМ.	723
Пишненко Ірина Юріївна КРИМІНАЛІСТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКИ ПІДОЗРЮВАНОГО ТА ПОТЕРПІЛОГО	726
Радецький Сергій Віталійович ЩОДО СУТНОСТІ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ	728
Сон Людмила Анатоліївна ХАРАКТЕРИСТИКА ТИПОВИХ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИКРАДЕННЯМ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ	730
Стародубов Олександр Сергійович ВЗАЄМОДІЯ ПРОКУРОРА З ІНШИМИ УЧАСНИКАМИ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ.	732
Черниш Юрій Петрович КЛАСИФІКАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ: КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ	735
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ	739

ХАРАКТЕРИСТИКА ТИПОВИХ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИКРАДЕННЯМ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах повномасштабної збройної агресії нової якості набувають різні форми протиправної поведінки, зокрема й вчинення різних видів тяжких та особливо-тяжких злочинів проти особи. Безумовно, що будь-які форми кримінально-протиправних посягань на особу становлять підвищену суспільну небезпеку, але особливу увагу слушно звернути на те, що підвищений суспільний резонанс викликають кримінальні правопорушення проти дітей, як однієї із найбільш вразливих категорій населення. Крім того, неналежні заходи щодо організації запобігання таким кримінальним правопорушенням, а також несвоєчасне встановлення, або взагалі не встановлення осіб, які їх вчинили значно зменшує у громадян відчуття безпеки та створює суспільну напругу, а також недовіру до роботи правоохоронних органів.

Однією із найнебезпечніших форм вираження кримінально-протиправної активності щодо дітей є їх викрадення, що додатково підтверджується й змістом ст. 146 КК України, яка визначає вказані дії як кваліфікуючу ознаку кримінального правопорушення – викрадення людини. Зауважимо, що такий вид злочинної діяльності не є новим для правоохоронних органів України, оскільки кримінальні правопорушення пов'язані із викраденням дітей фіксувались і раніше, але їх динаміка була значно меншою, а форми їх вчинення доволі усталеними, зокрема: а) викрадення дитини одним із батьків, що, як правило, пов'язано із незгодою з відповідним судовим рішенням, яким визначено місце проживання дитини та форма участі іншого з батьків у її вихованні; б) викрадення дітей із подальшим вчиненням інших кримінальних правопорушень, яка пов'язані із торгівлею людьми, незаконним донорством, незаконними дослідями над людиною та незаконним усиновленням тощо.

Водночас, необхідно звернути увагу й на те, що після початку повномасштабного вторгнення викрадення дітей як форма злочинної діяльності набула нових якостей у частині динаміки таких кримінальних правопорушень, масштабів однократного викрадення значної кількості дітей, а також зміною способів та форм вчинення таких кримінальних правопорушень. Перш за все, звернімо увагу, що початок повномасштабного вторгнення призвів до масового виїзду громадян України до європейських держав, що створило непередбачуване навантаження на контрольно-пропускні та інші державні органи України, що призвело до прийняття рішення, що один із батьків міг виїхати за межі України разом із дітьми без отримання у передбаченому законодавством порядку згоди іншого з батьків,

оскільки відповідний документ не вимагався на кордоні. Слушно відзначити, що з одного боку це суттєво спростило відповідні процедури, а з іншого призвело до масових зловживань, зокрема й вчинення діянь, які містять ознаки кримінального правопорушення передбаченого ст. 146 КК України. Узагальнюючи наявну практику, можна виокремити такі типові моделі вчинення таких кримінальних правопорушень:

по-перше, вивезення дітей поза межі України без інформування батьків/одного з батьків та подальше умисне припинення будь-яких форм зв'язку та контактів;

по-друге, умисне вивезення дитини поза межі України одним із батьків, коли місце проживання дитини судом визначено із іншим з батьків;

по-третє, вивезення за межі України дітей за спільною усною згодою обох батьків та подальше умисне припинення контактів та інформування батька дитини, який залишився в Україні щодо місця перебування дитини та інших даних, з метою припинення комунікації з батьком всупереч інтересам дитини та вимогам законодавства;

по-четверте, умисне неповернення в Україну у разі наявності обв'язку її повернення у відповідний термін.

Крім вказаного спектру кримінально-протиправних форм поведінки, окрему увагу необхідно звернути й на масові форми такої злочинної діяльності, які вчиняються військовослужбовцями чи представниками влади країни-агресора чи «адміністрацією» тимчасово окупованих територій України. Зокрема, аналіз даних за період повномасштабного вторгнення свідчить, за різними оцінками, оскільки отримати точні дані наразі неможливо, що наразі на території держави-агресора вивезено понад 20000 українських дітей, які в подальшому піддаються незаконному всиновленню та примусовій русифікації, що порушує відповідні вимоги міжнародного законодавства, оскільки примусове переміщення, або депортація мирного населення, зокрема дітей, заборонена статтею 49(1) Четвертої Женевської конвенції. Згідно зі статтею 147 Четвертої Женевської конвенції та статтею 85(4)(а) Додаткового протоколу I, депортація або переміщення мирного населення з окупованої території є серйозним порушенням цих конвенцій і протоколів і має переслідуватися в судовому порядку, окрім випадків, коли мирне населення має бути переміщене з міркувань безпеки або з міркувань військового характеру.

Аналіз наявної практики, дозволяє виокремити такі основні форми вчинення вказаних кримінальних правопорушень представниками держави-агресора:

по-перше, примусова депортація дітей великими групами. Така форма злочинної діяльності використовується під час депортації дітей, які перебували у відповідних соціальних закладах та залишилися без батьківського піклування на тимчасово окупованих територіях тощо. Безпосередньо, за наявними даними, зокрема й з відкритих джерел така депортація здійснюється за таким алгоритмом: переміщення дітей на тимчасово непідконтрольну Україні територію – пе-

реміщення таких дітей на територію держави-агресора – розподіл таких дітей у межах цієї держави із наданням їм різного правового статусу;

по-друге, безпосередні одиничні викрадення дітей військовослужбовцями чи іншими громадянами держави-агресора із метою їх подальшого усиновлення тощо;

по-третє, протиправне відібрання дітей у батьків під час проведення фільтраційних заходів та їх незаконне переміщення на територію держави-агресора;

по-четверте, переміщення на територію держави агресора дітей, які внаслідок бойових дій позбавленні батьківського піклування без повідомлення органів влади України чи близьких родичів, які проживають в Україні.

Безумовно, нами виокремлені лише основні форми такої протиправної діяльності, кожна з яких потребує самостійного аналізу під час подальшого наукового пошуку.

Ключові слова: кримінальне правопорушення; спосіб вчинення злочину; воєнний стан; викрадення дітей

Keywords: criminal offense; method of committing a crime; martial law; child abduction

Стародубов Олександр Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової
діяльності*

ВЗАЄМОДІЯ ПРОКУРОРА З ІНШИМИ УЧАСНИКАМИ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Важливим фактором, що впливає на результативність організації та проведення тактичних операцій, є якісне здійснення взаємодії між слідчим або детективом, прокурором, працівниками оперативних, оперативно-технічних підрозділів та експертних служб, тощо. О. Ю. Абакумов дає авторське визначення поняття тактичної операції під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою саме через призму ефективної взаємодії слідчого з іншими уповноваженими суб'єктами [1, с. 45]. А. В. М. Шевчук акцентує увагу на існуванні діалектичного зв'язку між даними процесами, зазначаючи, що саме тактичні операції активізують процеси взаємодії правоохоронних органів між собою [2, с. 53].

В рамках дослідження особливостей діяльності суб'єктів взаємодії окремої уваги заслуговує роль прокурора при організації та проведенні тактичних операцій та форми його взаємодії з іншими учасниками досудового розслідування. М. А. Очеретяний серед процесуальних осіб, які несуть відповідальність за якість досудового розслідування, його планування, своєчасність,